

„MAN BOOKER“ PREMIJOS FINALININKAS

Vakaro
Miglu
sodas

romanas

WALTERIO
SCOTTO
vardo
premija

TAN TWAN ENG

baltos lankos

Tan Twan Eng

Vakaro Miglų sodas

romanas

Iš anglų kalbos vertė Eglė Raudonikienė

baltos lankos

Trečias skyrius

Mano vardas Teo Jun Ling. Gimiau 1923 metais Penango saloje prie Malajos šiaurės vakarų pakrantės. Mano tėvai buvo Sąsiaurio kinai ir kalbėjo daugiausia angliškai, tad jie paprašė šeimos draugo, kuris buvo poetas, išrinkti man vardą. Teo yra mano pavardė, kurią paveldėjau iš šeimos. O šeima visada turi būti pirma, kaip ir gyvenime. Taip buvau auklėta. Todėl aš niekada nekeičiau savo vardų eilės tvarkos, net kai studijavau Anglijoje, ir niekada nesusigalvojau sau jokio angliško vardo, kad kitiems būtų lengviau.

Į Madžubos arbatos plantaciją atvykau 1951 metų spalio 6 dieną. Mano traukinys įriedėjo į Tapa Roudo stotį dviem valandomis pavėlavęs, tad labai apsidžiaugiau, pro vagono langą išvydusi Magnusą Pretorijų. Jis sėdėjo ant suolo, ant kelių pasidėjęs sulankstytą laikraštį, o traukiniui sustojus pakilo. Perone jis buvo vienintelis su akies raiščiu. Išlipusi iš vagono, jam pamojau. Praėjau pro Vikamo vagoną**, kuriame du kareiviai budėjo prie įmontuotų kulkosvaidžių; šarvuotas vagonas lydėjo traukinį nuo pat Kvala Lumpūro. Braudamasi pro būrį jaunų australų kareivių

* *Straits Chinese* – senieji kinų imigrantai, kurie sudarė tautinę daugumą vadinamosiose Sąsiaurio Nausėdijose (*Straits Settlements*) – pirmosiose oficialiose britų teritorijose Malakos pusiasalyje, paskelbtose britų kolonija 1826 m. Šių gyvenviečių kinai buvo pasiturintys, perėmę britišką kultūrą ir anglų kalbą.

** *Wickham Trolley* – papildomas vagonėlis prie traukinio, skirtas kontrolieriams ar kitoms reikmėms.

chaki spalvos uniformomis, jatau, kaip medvilninė palaidinukė nuo prakaito prisiplojo prie nugaros, bet nekreipiau dėmesio į švilpčiojimus ir mano pusėn laidomus žvilgsnius.

Magnusas išvaikė mane užpuolusius tamilų nešikus.

– Jun Ling, – tarė, imdamas mano krepšį. – Čia visas tavo *barang**?

– Juk aš tik savaitei.

Jam buvo per šešiasdešimt, bet atrodė dešimčia metų jaunesnis. Puse pėdos už mane aukštesnis, o nedidelis papildomas svoris, būdingas jo amžiaus vyriškiams, jam visai tiko. Buvo kiek pliktelėjęs, likusių plaukų vainikėlis apie galvą pražilęs, raukšlės apie sveikąją akį pagilėjusios, tačiau neužgožė jos stulbinančio mėlynumo.

– Atleisk, kad teko laukti, Magnusai, – pasakiau. – Traukinys buvo nuolat stabdomas ir tikrinamas. Policija veikiausiai turėjo kokios nors informacijos apie pasalą.

– Ag, aš žinojau, kad vėluosi. – Jo akcentas, siauros ir kapotos balsės, buvo ryškus net po keturiasdešimties su viršum metų Malajoje. – Stoties viršininkas pranešė per garsiakalbį. Laimė, niekas neužpuolė, ar ne?

Nusekiau paskui jį pro vartelius spygliuotoje tvoroje, supančioje traukinių stotį, link rusvai žalio „Land Rover“, stovinčio mangamedžių pavėsyje. Magnusas švystelėjo mano krepšį ant užpakalinės sėdynės; mes susėdome ir pajudėjome.

Virš tolumoje dunksančių klintinių uolų tvenkėsi sunkūs debesys ir grasino vakarop paleisti į žemę lietaus botagus. Centrinėje Tapos gatvėje buvo ramu; medinės kinų parduotuvėlių langinės, išdažytos „Poh Chai“ piliulių virškinimui gerinti ir „Tiger Balm“ tepalo reklamomis, buvo nuleistos ir dengė nuo vakaro

* Bagažas (malaj.).

saulės. Priešais sankirtą su magistraliniu keliu Magnusas sustojo praleisti pro šalį lekiančios karinių mašinų vilkstinės: visureigių su pabūklų bokšteliais, šarvuotųjų pėstininkų transporterių ir sunkvežimių, pilnų kareivių. Jie skubėjo pietų pusėn, Kvala Lumpūro link.

– Kažkas atsitiko, – tariau.

– Galvą guldaui, kad išgirsime apie tai per vakaro žinias.

Prie kontrolės posto, prieš pat keliui kylant į kalnus, specialiosios malajų policijos konstebelis nuleido metalinį užkardą ir paliepė išlipti. Kitas konstebelis už pylimo laikė į mus nukreiptą „Bren“ kulkosvaidį, o trečias apžiūrėjo mašiną ir veidrodėliu patikrino apačią. Tas, kuris mus sustabdė, paprašė asmens dokumentų. Mano pykčiui, mane jis apieškojo, o Magnuso nė nepalietė. Ko gero, konsteblio rankos, tapšnojančios mano kūną, nebuvo tokios landžios kaip kitais atvejais: mat aš nebuvo tipiška kinų valstietė, prie kurių jie buvo įpratę, o greta esantis Magnusas – baltasis vyras – greičiausiai irgi baugino.

Už mūsų pagyvenusi kinė buvo nulaipinta nuo dviračio. Jos veidą nuo saulės dengė kūgiška šiaudinė skrybėlė, o juodos medvilninės kelnės buvo pastirusios nuo sudžiūvusių kaučiukmedžių syvų. Konstebelis pasirausė jos pintame krepšyje ir ištraukė iš jo ananasą. *Tolong lah, tolong lah**, – meldė moteris malajietiškai. Policininkas patraukė ananaso viršų ir apačią į skirtingas puses, ir vaisius persiskyrė. Ant žemės pabiro jo ertmėje paslėpti ryžiai. Moteris, policininkų tempiama į būdelę šalia kelio, prapliupo dar garsiau aimanuoti.

– Gudriai, – mestelėjo Magnusas, linktelėjęs į ryžių krūvelę ant žemės.

* Prašau jūsų, prašau jūsų (malaj.).

– Policija kartą nutvėrė latekso rinkėją, iš savo kaimo slapta gabenantį cukrų, – tariau.

– Ananase?

– Gertuvėje, ištirpintą vandenyje. Tai buvo viena pirmųjų mano bylų.

– O tokių bylų buvo daug? – paklausė Magnusas, policininkui pakėlus užkardą ir davus ženklą važiuoti.

– Gana, kad sulaukčiau grasinimų nužudyti, – atsakiau. – Iš dalies dėl to ir mečiau šitą darbą.

Nepavažiavę nė pusės mylios, sustojome už virtinės sunkežimių atitrauktais brezentais. Liesi palydovai kinai sėdėjo ant drobinių ryžių maišų ir vėdinosi sudriskusiomis bambukų vėduoklėmis.

– Puiku. Jau buvau sunerimęs, kad pavėluosime į konvojų, – tarė Magnusas, išjungęs variklį.

– Regis, į kalną kilsime vėžlio greičiu, – sumurmėjau žiūrėdama į vilkstinę.

– Nėra kitos išeities, *meisiekind'*. Reikia tik džiaugtis, kad važiuosime su palyda, – atsakė Magnusas, rodydamas į du ginkluotus visureigius eilės priekyje.

– Ar Kameron Hailandse neseniai būta užpuolimų?

Partizaninis karas, kurį pradėjo prieš vyriausybę sukilusi Malajų komunistų partija, ir dėl to vyriausiojo komisaro paskelbta ypatingoji padėtis tęsėsi jau trejus metus. Nebuvo jokių ženklų, kad suirutė artėtų į pabaigą, nes komunistų teroristai, kuriuos vyriausybė vadino KT arba tiesiog banditais, vis dar nuolat puldinėjo kaučiukmedžių plantacijas ir alavo rūdos kasyklas.

– Iki šiol jie užpuldavo autobusus ir karines mašinas. Bet praėjusią savaitę pasirodė daržovių ūkyje. Pelenais paleido

* Mergyte (afrikanų k., toliau – afr.).

pastatus ir nužudė valdytoją, – atsakė Magnusas. – Tiesą sakant, išsirinkai ne patį geriausią laiką pas mus atvykti.

Ant priešakyje stovinčių automobilių žaidė saulės atšvaitai. Nuleidau langą savo pusėje, tačiau vidun plūstelėjo tik nuo kelio kylančio karščio banga. Kol laukėme, už mūsų išsirikiavo dar daugiau automobilių. Po penkiolikos minučių galiausiai pajudėjome. Saugumo sumetimais palei kelią buvo iškirsti visi krūmynai ir medžiai, miško vietoje likęs tik siauras styrančių kelmų ruožas. Atokiai nuo kelio, kur medžiai kadaise metė vėsus šešėlių, ant aukštų polių stovėjo aborigenų genties namas – tarsi koks laivas, jūros išmestas į krantą. Pritūpusi ant vieno kelmo, mus stebėjo pagyvenusio moteris su sarongu, nuogomis krūtimis ir ryškiai raudonai dažytais lūpomis.

Palei kelią vietomis linko bambukų giraitės, sijojančios šviesą švelniomis gelsvomis drūžėmis. Iš viršaus priešinga kryptimi sunkiai lingavo sunkvežimiai, perkrautas kopūstų, ir mums teko spaustis prie pat uolos kelio krašte; iškišusi ranką pro langą, būčiau galėjusi nuo jos nusirauti kuokštą paparčių. Temperatūra tolydžiai krito, šilčiau buvo tik tose trumpose atkarpose, kur kelias snūduriavo saulėkaitoje. Prie Lata Iskandaro krioklio mus apgaubė šnibždantis vandens pusrų tinklas, oras tapo tyras nuo drėgmės, atneštos iš pačių viršukalnių kartu su medžių, senų lapų ir žemės prieskoniu.

Po valandos kelias įsuko į Tana Ratą – kaimelį, kurį iš viršaus sergėjo ant aukšto šlaito stūksantis raudonų plytų pastatas.

– Tikriausiai norėsi pasižvalgyti po apylinkes, – tarė Magnusas. – Bet neužmiršk, kad kaimo vartai uždaromi šeštą valandą.

Pakilusi migla priešais mus siūbuojančius sunkvežimius pavertė pilkais beformiais laivais. Magnusas įjungė priekinius žibintus, ir pasaulis paniro į liguistai gelsvą ūką. Išvažiavus iš pagrindinės gatvės, matomumas šiek tiek pagerėjo.

– Štai ten „The Green Cow“, – parodė Magnusas. – Kurį vakarą ateisime čia išgerti.

Pravažiavę Tana Ratos golfo klubą, ėmėme judėti sparčiau. Akies krašteliu stebėdama Magnusą, svarsčiau, kaip juodu su žmona sugebėjo išsilaikyti per japonų okupaciją. Nors artėjant japonų armijai didelė dalis Malajoje gyvenusių europiečių šeimų evakavosi, juodu pasilikio namie.

– Štai ir atvykome, – tarė jis, mažindamas greitį ties įvažiavimu į Madžubos arbatos plantaciją. Granitiniuose vartų stulpuose, ten, kur kadaise buvo įtvirtinti vyriai, žiojėjo tuščios skylės, tarsi duobės, likusios išrovus dantis. – Japiai nugvelbė vartus. Iki šiol nesugebėjau jų pakeisti, – Magnusas irzliai papurtė galvą. – Kada baigėsi karas, prieš šešerius metus? O medžiagų gauti vis dar neįmanoma.

Kalvų šlaitai buvo apsodinti arbatkrūmiais, per dešimtis metų skainiojimo jie suaugo į kampuotas gyvatvores. Tarp krūmokšnių, didumo sulig juosmeniu, judėjo darbininkai, mikliais pirštais raškydami lapelius ir saujomis mėtydami juos per petį į pintus krepšius, pririštus ant nugarų. Ore dvelkė žolelėmis, bet kvapas žadino ne tiek uoslę, kiek skonį.

– Tai arbata, ar ne? – paklausiau, giliai įkvėpusi.

– Tai kalnai, – atsakė Magnusas. – Šio aromato pasiilgstu pirmiausia, kai tenka kur nors išvykti.

– Kaip matau, okupacija čia neprisidarė didelių nuostolių.

Pajutęs kartėlį mano balse, Magnusas paniuro.

– Po karo turėjom daug vargo, kol viską atkūrėme. Mums pasisekė. Japiams mes buvome reikalingi, kad nenutrūktų gamyba.

– Taigi, jūsų su žmona nesulaikė?

– O *ja*, galima sakyti, sulaikė, – atšovė jis kone priešiška. – Į mūsų namus susikraustė armijos vyresnybė. O mes gyvenome

aptvertoje stovykloje plantacijos teritorijoje. – Jis spustelėjo automobilio signalą, ir netyčia į kelią išklydęs arbatos skynėjas išgąsdintas šastelėjo atgal, į žole apžėlusį kelkraštį. – Kiekviena rytą mus suvarydavo į šlaitus dirbti kartu su mūsų juodadarbiais – kuliais. Bet turiu pripažinti, kad japiai su mumis elgėsi geriau negu anglai su *mano* tautiečiais.

– Vadinasi, buvai suimtas du kartus, – tariau prisiminusi, kad jis kovėsi ir Būrų kare*. Tuomet jam turėjo būti septyniolika ar aštuoniolika. Beveik tiek pat, kiek buvo man, kai buvau internuota.

– O dabar atsidūriau dar vieno karo sukuryje, – jis papurtė galvą. – Matyt, toks jau mano likimas, ar ne?

Kelias vingiavo aukštyn tarp kalvų ir vedė į plantacijos gilumą, iki ilgo įvažiavimo, apsodinto eukaliptais. Kitame gale jis platėjo ir baigėsi ties apvaliu dekoratyviniu tvenkiniu, kuriame raibuliavo namo atspindys, drumsčiamas vorelės ančių. Spygliuotos vielos tvora aplink teritoriją man priminė internuotų asmenų stovyklą, kurioje buvau kalinama.

– Tai olandiškas Kapo kolonijos** namas, – paaiškino Magnusas, ne taip supratęs įtampą mano veide. – Tipiškas kraštuose, iš kurių aš kilęs.

Iš apsaugos būdelės iššoko gurkas*** ir pribėgo atidaryti vartų. Du didžiuliai rudi šunys priliuksėjo prie automobilio ir bėgo greta, kol Magnusas įvažiavo į garažą už namo.

* Didžiosios Britanijos karas su Pietų Afrikos būrų (afrikanų) respublikomis Orane ir Transvaliu 1899–1902 m.

** Buvusi Olandijos (1652–1795 ir 1803–1806) ir Didžiosios Britanijos (1795–1803 ir 1806–1910) kolonija Pietų Afrikoje.

*** *Gurkha* – elitiniai Nepalo kariai, nuo 19 a. pradžios kariaujantys britų armijoje.

– Nebijok, jie nekąs, – nuramino mane. Jis parodė į tamsesnius dryžius, einančius per jų nugaras. – Tai Rodezijos ridžbekai. Šitas vardu Broloksas, o ta mažesnė – Bitergalė.

Abu šunys man atrodė vienodai dideli, ypač kai pasitiko prie „Land Rover“ ir puolė savo šaltom, drėgnom nosim uostinėti apie blauzdas.

– Na, tai eime, eime, – paragino Magnusas, iškėlęs mano krepšį. Pievelėje priešais namą jis stabtelėjo, išdidžiai mostelėjo ranka ir tarė: – Madžubos vila.

Tai buvo vienaukštis pastatas baltomis tinkuotomis sienomis ir kontrastingu juodu nendriniu stogu, glotniu tarsi suukuotu. Abipus paradinių durų buvo keturi platūs langai. Medinės langinės ir rėmai dažyti žaliųjų dumblių spalva. Virš prieangio kilo įmantrus frontonas, gausiai dekoruotas lapų ir vynuogių lipidiniais iš gipso. Po langais žiedus kėlė aukštastiebės gėlės, kurios, kaip sužinojau vėliau, vadinosi strelicijos; jų raudoni, oranžiniai ir geltoni žiedai man priminė origamio paukščius, kuriuos labai mėgo lankstyti vienas mano stovyklos prižiūrėtojas japonas. Nuvijau šią mintį šalin.

Ant stogo vėjyje plevėsavo vėliava iš keturių plačių juostų: oranžinės, baltos, mėlynos ir žalios; man ji buvo nematyta.

– Tai *Vierkleur**, – paaiškino Magnusas, sekdamas mano žvilgsnį. – Transvalio** vėliava.

– Neketini jos nukabinti?

Kelti užsienines nacionalines vėliavas buvo uždrausta prieš metus, kad Malajos komunistų partijos gerbėjai negalėtų išsikelti Kinijos vėliavos.

– Veikiau galą gausiu.

* Keturspalvė (ol.).

** Afrikanų (būrų) valstybė Pietų Afrikoje, gyvavusi 1856–1902 m. tarp Valio ir Limpopo upių.

Viduje jis nenusiavė batų, jo pavyzdžiu pasekiau ir aš. Koridoriaus sienos buvo baltos, o gelsvas lentų grindis lyg sviestu tepė pro langus krintanti vakaro saulė. Svetainėje akį patraukė eile sukabinti paveikslai ant sienos, tad priėjau artyn jų apžiūrėti. Tai buvo peizažai su kalnuotomis, plikomis dykvietėmis, besidriekiančiomis iki pat horizonto.

– Tomas Beinsas*. O tos litografijos su vadinamaisiais „karštinės medžiais“** – Piernifo***, – tarė Magnusas, mėgaudamasis mano dėmesiu. – Irgi iš Kapo.

Paveiksle sumirgėjo kažkieno atspindys, ir atsisukusi išvydau kinų tautybės moterį, baigiančią ketvirtą dešimtį, su žilstančių plaukų kuodeliu.

– Čia mano Lao Puo**** Emilė, – pristatė žmoną Magnusas ir pabučiavo ją į skruostą.

– Mes labai džiaugiamės, kad atvykai, Jun Ling, – tarė ji. Lengvas rusvas sijonas liaunai jos figūrai teikė švelnumo, o pečius gaubė raudonas nertinis.

– O kur Frederikas? – paklausė Magnusas.

– Nežinau. Tikriausiai savo namelyje, – atsakė Emilė. – Viešnia atrodo pavargusi, Lao Kungai*****. Jai buvo sunki diena. Gana puikuotis namu, verčiau palydėk ją į kambarį. Aš einu į kliniką – Mutu žmonai įgėlė gyvatė.

– Ar skambinai daktarui Jeo? – pasiteiravo Magnusas.

– Žinoma, *lah*. Jis jau pakeliui. Pasimatysime vėliau, Jun Ling, gerai? – linktelėjo ji man ir paliko mus vienus.

Mangusas nuvedė mane koridoriumi.

* Thomas Baines (1820–1875) – britų tapytojas ir britų kolonijų Pietų Afrikoje ir Australijoje tyrinėtojas.

** Akacijų rūšis, auganti Pietų Afrikoje.

*** Jacobus Hendrik Pierneef (1886–1957) – garsus Pietų Afrikos dailininkas peizažistas.

**** *Laopo* – žmona (kin.).

***** *Laogong* – vyras (kin.).

– Ar Frederikas jūsų sūnus? – paklausiau; neprisiminiau, kad būčiau ką nors apie jį girdėjusi.

– Mano sūnėnas. Jis Rodezijos armijos pulko* kapitonas.

Namuose buvo daugybė daiktų, kurie priminė Magnuso gimtąją žemę: rankų darbo ochros spalvos kilimai iš kažkokios Afrikos genties, dygliakiaulės dygliai, styrantys iš krištolinės vazos, dviejų pėdų dydžio bronzinė skulptūrėlė, vaizduojanti nematomą auką puolantį leopardą. Tolimajame rytinio sparno gale praėjome pro mažą kambarėlį, neką didesnę už skalbinių spintą. Pusę ten stovinčio siauro stalo užėmė radijo aparatas.

– Taip susisiekiame su kitais ūkiais. Įsigijome, kai įgriso taisyti KT nupjautus telefonų laidus.

Mano kambarys buvo pačiame koridoriaus gale. Viskas – sienos, net bakelitiniai jungikliai – čia taip pat buvo balta, ir akimirka pasijutau, tarsi vėl būčiau atsidūrusi Ipo ligoninėje. Ant stalo buvo pamerkta gėlių balkšvais trimito formos žiedais, – atogrąžose tokių man nebuvo tekę matyti. Riešu brūkštelėjau per vieną žiedą, jo paviršius buvo kaip aksominis.

– Kokios čia gėlės?

– Kalijos. Parsisiūsdinau jų gumbų iš Kapo, – atsakė Magnusas. – Jos čia puikiai auga.

Jis užkėlė mano krepšį ant tikmedžio spintelės ir paklausė:

– O kaip tavo mama? Nors kiek geriau?

– Ji šnekasi su kitu pasauliu. Visai praradusi nuovoką. Jau net nebeklausinėja manęs apie Jun Hong.

Dėl to iš dalies džiaugiausi, bet garsiai nepasakiau.

– Po karo galėjote atvažiuoti čia atsigauti.

– Laukiau atsakymo iš universiteto.

* *Rhodesian African Rifles* (RAR) – be kitų misijų, dalyvavo ir malšinant Malajos komunistų sukilimą.

– Na, bet dirbti Karo nusikaltimų tribunole po viso to, ką tau teko patirti... – jis papurtė galvą. – Stebiuosi, kad tavo tėvas neprieštaravo.

– Tai truko tik tris mėnesius. – Nutilau, o paskui pridūriau: – Per visą karą jis negavo jokių žinių apie mus su Jun Hong. Kai pagaliau vėl susitikome, jis nežinojo, kaip su manimi elgtis. Aš jam buvau vaiduoklis.

Tai buvo vienintelis kartas gyvenime, kai mačiau savo tėvą verkiant. Jis buvo be proto susenęs. Bet tikriausiai panašiai atrodžiau ir aš. Tėvai buvo persikėlę iš Penango į Kvala Lumpūrą. Naujuosiuose namuose jis mane nuvedė į mamos kambarį viršuje, ėjo šlubuodamas, nors prieš karą buvo visiškai sveikas. Mama manęs nepažino ir atsuko man nugarą. Po kelių dienų ji prisiminė, kad esu jos dukra, bet vos tik mane pamačiusi imdavo klausinėti apie Jun Hong, kur ji esanti, kada grįšianti namo, kodėl taip ilgai užtrukusi. Ilgainiui pradėjau bijoti pas ją lankytis.

– Man buvo į naudą kuo mažiau būti tuose namuose ir kuo nors užsiimti, – tariau. – Tėvas to nepasakė, bet irgi jautėsi panašiai.

Tyrėjo asistento darbas Kvala Lumpūro Karo nusikaltimų tribunole iš tiesų nesiskyrė nuo kontoros tarnautojo ir jį gauti nebuvo sunku. Per karą buvo nužudyta ar sužalota tiek žmonių, kad, japonams kapituliojus, britų karinei administracijai pritrūko darbuotojų. Vis dėlto registruoti nukentėjusiųjų nuo Japonijos imperatoriškosios armijos liudijimus man buvo daug sunkiau, nei maniau. Matydama, kaip palūžta aukos, iš naujo išgyvendamos žvėriškas skriaudas, aš suvokiau, kad ir pati dar nesu atsigavusi po savos patirties. Tad priėmimo laiškas iš Girtono atėjo kaip išsigelbėjimas.

– Kiek karo nusikaltėlių galų gale buvo suimta? – paklausė Magnusas.

– Sudėjus Singapūrą ir Malają, šimtas devyniasdešimt devyni buvo nuteisti mirties bausme, bet tik šimtas jų galiausiai pakarti, – atsakiau, žvelgdama į vonios kambarį. Jis buvo šviesus ir erdvus, o grindys, išklotos baltomis ir juodomis plytelėmis, priminė vėsią šachmatų lentą. Prie sienos stovėjo vonia su plėsrūno letenos formos kojėlėmis. – Aš dalyvavau tik devyniose egzekucijose, paskui išvažiavau į Girtoną.

– *My magtig**, – pasibaisėjo Magnusas.

Minutėlę abu patylėjome. Tada jis atidarė prie spintelės esančias duris į lauką ir pavadino mane eiti drauge. Namą supo žvirgždo takelis, kuris vedė pro virtuvę į plačią terasą su dailiai prižiūrima veja. Jos viduryje ant atskirų postamentų stovėjo dvi marmurinės skulptūros, atsuktos viena į kitą. Iš pirmo žvilgsnio man jos pasirodė vienodos iki smulkiausių ilgų banguojančių drabužių klostės.

– Jas nusipirkau už juokingai mažą kainą iš vieno seno plantatoriaus žmonos, kai jos vyras pabėgo su penkiolikmete meiluže, – tarė Magnusas. – Ta dešinėje yra Mnemosinė. Esi apie ją girdėjusi?

– Atminties deivė, – atsakiau. – O kas antroji?

– Jos dvynė sesuo, žinoma. Užmaršties deivė.

Aš dėbtelėjau į jį manydama, kad jis krečia juokus.

– Nepamenu, kad būčiau girdėjusi apie tokią deivę.

– Taigi! O ar tai, kad jos nepameni, nepatvirtina, kad tokia yra? – išsišiepė jis. – Galbūt ji egzistuoja, bet mes ją tiesiog užmiršom.

– Tai kuo ji vardu?

Jis gūžtelėjo pečiais ir skėstelėjo rankomis.

* Dieve mano! (afr.)

– Matai, mes jau neatmename net ir jos vardo.

– Jos nėra visai vienodos, – tariau, priėjusi artėliau. Mnemosinės bruožai buvo aiškūs, nosis ir skruostikauliai ryškūs, lūpos putlios. Jos sesers veidas atrodė beveik išblukęs; net drabužio klostės nebuvo tokios detalios kaip Mnemosinės.

– Kaip manai, kuri iš dvynių vyresnė? – paklausė Magnusas.

– Aišku, kad Mnemosinė.

– Tikrai? Bet ji atrodo jaunesnė.

– Kad galėtum ką nors pamiršti, pirma turi tai atsiminti, – nusišypsojau. – Nejau būsi tai užmiršęs?

Jis nusijuokė.

– Na, gerai. Eikš, noriu tau ką parodyti.

Magnusas atsistojo prie žemos baliustrados, einančios palei terasos kraštą. Madžubos vila buvo įsikūrusi aukščiausioje plantacijos vietoje, iš kurios atsivėrė platus ir niekieno neužstojamas vaizdas į apylinkes. Jis parodė pirštu į eglių liniją, boluojančią beveik pačioje artimiausios kalvos papėdėje.

– Štai ten prasideda Aritomo valda.

– Regis, nesunkiai pasiekama pėsčiomis.

Spėjau, kad iki ten nueiti man truktų apie dvidešimt minučių.

– Neapsigauk. Iš tiesų yra toliau, nei atrodo. Kada tu sutarusi su juo susitikti?

– Rytoj ryte pusę dešimtos.

– Frederikas arba kas nors iš mano darbuotojų tave pavėžės.

– Aš nueisiu.

Ryžtas mano veide jį privertė minutėlę nutilti.

– Tavo laiškas Aritomo buvo labai netikėtas... Man regis, jis anaiptol nenužgiugo.

– Betgi tai *tu* man pasiūlei į jį kreiptis, Magnusai. Tikiuosi, jam neprasitariai, kad aš buvau japonų stovykloje?

– Tu prašei nesakyti, – tarė jis. – Džiaugiuosi, kad jis sutiko sukurti tau sodą.

– Dar nesutiko. Apsispręs tik su manimi pasikalbėjęs.

Magnusas pasitaisė akies raištį.

– Tu metei darbą dar nežinodama, ką jis nuspęs? Ar tai ne per daug lengvabūdiška? Nepatiko prokuroro duona?

– Iš pradžių patiko. Bet kelis pastaruosius mėnesius viduje ėmė vertis kažkokia tuštuma... Apėmė jausmas, kad tuščiai švaistau laiką. – Trumpai patylėjau. – Be to, mane įsiutino pasirašyta Japonijos taikos sutartis.

Magnusas pakreipė galvą; jo juodas šilkinis akies raištis atrodė švelnus kaip katės ausis.

– Aš apie ratus, tu apie batus – ką tai turi bendra?

– Pasak vieno iš sutarties punktų, Sąjungininkai pripažįsta, kad Japonija *turėtų* sumokėti reparacijas už karo metu padarytą žalą ir sukeltas kančias. Bet kadangi Japonija to padaryti neišgalėtų, Sąjungininkai atsisako visų kompensacijų – tiek šalių sąjungininkių, tiek jų piliečių vardu. *Jų piliečių vardu*, – jaučiau, kad beveik šaukiu kaip iš tribūnos, bet neįstengiau valdytis. Tarsi ištraukus kamštį iš širdies būtų išsiliejusi visa ilgai slopinta neviltis, ir man palengvėjo. – Taigi matai, Magnusai, britai pasirūpino, kad niekas – joks vyras, moteris ar vaikas, kuriuos japiai kalino, kankino ar žiauriai nužudė, – niekas iš jų ar jų šeimų neturėtų teisės iš japonų reikalauti jokios piniginės kompensacijos. Mūsų vyriausybė mus išdavė!

– O ko tu stebiesi, – prunkštelėjo Magnusas. – Dabar žinai, ką sugeba *fokken Engelse*. Atsiprašau, – dar pridūrė.

– Praradau motyvaciją dirbti. Ėmiau užgaulioti savo viršininčius. Vaidytis su kolegomis. Laidžiau kandžias pastabas apie vyriausybę kam pakliuvo. Kol kartą mane nugirdo reporteris iš

Straits Times. – Visa tai prisiminus, užplūdo kartėlis. – Aš išėjau ne savo noru, Magnusai. Mane atleido.

– Tavo tėvui tai turėjo būti didelis smūgis, – pasakė jis. Ar tik nežybtelėjo jo akyse šelmiška, o gal net piktdžiugiška liepsnelė?

– Jis išvadino mane nedėkinga dukra. Sakė turėjęs pasinaudoti visais savo ryšiais, kad gautų man tą darbą, o aš jam užtraukusi gėdą.

Magnusas sunėrė rankas už nugaros.

– Na, kad ir ką nuspręstų Aritomo, tikiuosi, kad pas mus paviešėsi kiek ilgėliau. Savaitės per maža. Juolab kad tu čia pirmą kartą. Aplink tikrai yra vietų, vertų aplankyti. Užeik paskui į svetainę, tarkim, po valandos. Išgersime po taurelę prieš vakarienę, – pasakė jis ir per virtuvę grįžo į vidų.

Oras vėso, bet man norėjosi dar pabūti lauke. Kalnai prarijo saulę, į slėnius skverbėsi naktis. Medžiodami nematomus vabzdžius, cypčiojo šikšnosparniai. Kartą mano stovykloje grupelė kalinių vieną jų pasigavo; išbadėję vyrai ištempė jo sparnus virš vos rusenančios ugnies, ir šviesa išryškino plonyčius oda atrauktus kaulus.

Nakamuros Aritomo valdos pakraštyje blėstanti žara egles pavertė budistų pagodomis, tauriais sargais, saugančiais už jų plytintį sodą.